

Sygn. akt I ACa 729/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Jerzy Nawrocki
Sędzia:	SA Jolanta Terlecka
Sędzia:	SA Bożena Oworuszko (spr.)
Protokolant	sekr. sądowy Maciej Mazuryk

po rozpoznaniu w dniu 12 lutego 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa A. A.

przeciwko K. K., A. P. (1), I. P. (1)

i I. P. (2)

o zachówek

na skutek apelacji powódki A. A. i pozwanej I. P. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 16 kwietnia 2012 r. sygn. akt I C 1217/08

oddala obie apelacje, zaś koszty postępowania apelacyjnego pomiędzy stronami wzajemnie znosi.

I A Ca 729/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Zamościu zasądził od pozwanych K. K., A. P. (1), I. P. (1) i I. P. (2) na rzecz powódki A. A. kwotę 21 229 zł.

z ustawowymi odsetkami od dnia 3 grudnia 2008 r. w odniesieniu do I. P., od dnia 5 grudnia 2008 r. w odniesieniu do A. P. (1),

od dnia 9 grudnia w odniesieniu do I. P. (1) i od dnia 27 grudnia

w odniesieniu do K. K., oraz kwotę 200 zł tytułem kosztów procesu, z tym zastrzeżeniem, że zapłata tej kwoty przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego z obowiązku zapłaty.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło wobec następujących ustaleń

i wniosków:

Powódka A. A. (rodowe P.) jest wnuczka R. i M. P.. R. P. zmarł w dniu 13 grudnia 1986 r.

i spadek po nim na podstawie testamentu odziedziczyły w częściach równych jego dzieci: K. K., A. P. (2) i Z. P., ojciec powódki. M. P. zmarła w dniu 8 grudnia 2005 r. Spadek po niej na podstawie testamentu odziedziczyły jej dzieci – K. K., A. P. (2) i wnuk A. P. (1) w częściach równych.

Z. P. zmarł w dniu 25 listopada 1993 r. i spadek po nim na podstawie ustawy nabyły w częściach równych jego dzieci – powódka i A. P. (1).

Gdyby nie sporządzony testament, spadek po M. P. dziedziczyliby: córka K. K. w 1/3, wnuki po zmarłym synu Z. – powódka i A. P. (1) oraz wnuki po zmarłym synu S. I. P. i I. P. (2) - po 1/6 części.

Tak więc udział spadkowy powódki po jej babce wyniósłby 1/6 części.

W skład spadku po R. i M. małżonkach P. wchodziła działka nr (...) położona w Z. przy ul (...), o pow. 0,9070 ha., obecnie podzielona na nieruchomości oznaczone nr (...). Jej wartość wg stanu na dzień śmierci M. P. i cen obecnych wynosi 382 120 zł. Zatem udział w wysokości 1/2, który wszedł do spadku po M. P., jako jedyny składnik spadku po niej wynosi 1/2 z tej kwoty – 191 060 zł. 1/6 z tej kwoty to 31 843,33 zł., zaś 2/3 (z racji trwałej niezdolności do pracy) do jakiej ogranicza się zachówek należny powódce to kwota 21 228,66 zł. zasądzona wyrokiem, do czego uprawniona jest powódka na podstawie art. 1001 § 1 kc. Powódka nie otrzymała żadnej darowizny od spadkodawcy swego ojca ani od babki M. P.. Nie został też na jej rzecz uczyniony żaden zapis.

Przed swą śmiercią M. P. uczyniła darowiznę po 2/12 części całego należącego do niej majątku na rzecz K. K. i A. P. (1) oraz po 1/12 na rzecz I. P. (1) i I. P. (2). A. P. (2) zaś darowała swoim córkom I. P. (1) i I. P. (2) po 1/12 części udziału w nieruchomości odziedziczonej na podstawie testamentu po R. P..

Apelacje od powyższego wyroku wniosła powódka A. A. i pozwana I. P. (1).

Powódka zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając, że Sąd I instancji nie zajął się kwestią dziedziczenia gospodarstwa rolnego po R. P. oraz czy M. P. faktycznie posiadała w dacie śmierci połowę tego majątku. Wywodziła, że wyłącznie jej ojciec mógł dziedziczyć gospodarstwo rolne po swym ojcu. Domagała się także ponownej weryfikacji postanowień stwierdzających nabycia spadku po swych dziadkach, postanowienia o zniesieniu współwłasności, a także unieważnienia darowizny dokonanej przez M. P..

Skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Pozwana I. P. (1) zaskarżyła wyrok z części dotyczącej odsetek, zarzucając brak uzasadnienia w tym zakresie oraz wywodząc, że skoro powódka wielokrotnie zmieniała żądanie pozwu, występując z różnymi kwotami, to odsetki powinny być zasądzone od dnia wyroku.

Wskazując na powyższe domagała się zmiany wyroku i zasądzenia odsetek od dnia 16 kwietnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obydwie apelacje są bezzasadne.

Odnosnie apelacji powódki

Na wstępie zaznaczyć należy, że aktualnie procedura cywilna przewiduje uchylenie zaskarżonego wyroku jedynie w przypadku nierozpoznania istoty sprawy, kiedy wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 kpc), w razie nieważności postępowania (art. 386 § 2 kpc) oraz w przypadku, jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo w przypadku gdy zachodzi podstawa do umorzenia postępowania (art. 386 § 3 kpc). Żadna z wymienionych wyżej podstaw nie jest przez skarżącą powoływana. Nie zachodzi też brana pod rozwagę z urzędu nieważność postępowania (art. 378 § 1 kpc).

Podnoszone zarzuty mogą więc być oceniane jedynie w kontekście wniosku o zmianę zaskarżonego orzeczenia. Nie jest on jednak ani usprawiedliwiony, ani zasadny.

Brak jest podstaw by podzielić zarzuty formułowane przez skarżącą powódkę, skupiające się na kwestiach dotyczących ponownego badania

w niniejszym postępowaniu „ważności” postanowień dotyczących nabycia spadku po R. P. i M. P., jak również postanowienia o zniesieniu współwłasności nieruchomości, jakie toczyło się pomiędzy stronami w sprawie I Ns 1091/01 Sądu Rejonowego w Zamościu. Tego rodzaju postępowanie nie jest możliwe. Sąd Okręgowy, jaki Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą sprawę, związane są prawomocnymi rozstrzygnięciami, jakie zapadły w tych wszystkich sprawach (art. 365 § 1 kpc).

Postanowienia wydawane w trybie nieprocesowym podlegają regułom z art. 524 kpc, a obejmujące stwierdzenie nabycia spadku – art. 679 kpc. Mogą być też w odpowiednim trybie uzupełniane, np. przez rozstrzygnięcie o wchodzącym w skład spadku gospodarstwie rolnym.

Możliwe jest też ewentualne zastosowanie trybu przewidzianego w art. 399 kpc i nast., dotyczących wznowienia postępowania, w zależności od powoływanych przesłanek, odnośnie kwestionowanej umowy darowizny zawartej przez M. P..

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy niewątpliwym pozostaje krąg spadkobierców testamentowych dziedziczących spadek po R. P., jak i fakt, że nie rozstrzygano w postępowaniu dotyczącym dziedziczenia po nim o gospodarstwie rolnym (por. k. 347).

Niezależnie od powyższego, skoro pozostająca we współwłasności M. i R. P. działka zamykała się powierzchnią 0,922 ha,

to w dacie jego śmierci nie mogła być traktowana jako gospodarstwo rolne, gdyż udział spadkodawcy nie przekraczał ona 0,5 ha, a poza sporem jest,

że poza dawną działką nr (...) (obecnie podzieloną) inne nieruchomości, w szczególności rolne w skład spadku po żadnym z dziadków skarżącej powódki nie wchodziły.

Nawet gdyby tak było, to skład spadku po R. P. nie ma znaczenia dla wysokości zachowku należnego powódce po M. P.. Jej babka bowiem nie dziedziczyła żadnego majątku po swym mężu, z racji dziedziczenia testamentowego po nim.

Zatem ostatecznie nie przekłada się też na prawidłowość rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Skład spadku po M. P., a to, że była ona współwłaścicielką w 1/2 działki nr (...) położonej w Z., także nie budzi wątpliwości, a wynika z treści księgi wieczystej prowadzonej na

tę nieruchomość. Niczego innego też nie wywodzi sama apelująca powódka. Nie twierdzi bowiem, by cokolwiek poza ustalonym przez Sąd I instancji majątkiem wchodziło do spadku po niej, a co miałyby ostatecznie wpływ na wysokość należnego jej zachowku.

Także wywodzone nieprawidłowości, jakie miały mieć miejsce w sprawie o zniesienie współwłasności nie mogą odnieść zamierzonego skutku

w rozpoznawanej sprawie.

Te wszystkie względy prowadzą do wniosku, że skład spadku po M. P., jego wartość, udział jaki przypadająby powódce z racji dziedziczenia ustawowego i ostatecznie wysokość zachowku określonego jako 2/3 udziału spadkowego (art. 991 § 1 kc).

Prawidłowo też Sąd I instancji ustalał skład spadku po M. P. na datę jej śmierci i wg cen aktualnych.

Prawidłowo też zostały ustalone i obliczone okoliczności mogące skutkować ewentualnym obniżeniem należnego powódce zachowku, a wynikające z regulacji w art. 999 kc i art. 1000 § 1 i 2 kc.

Odnosnie apelacji pozwanej I. P. (1)

Rację ma skarżąca, gdy wywodzi, że Sąd I instancji nie uzasadnił rozstrzygnięcia co do odsetek. Jednakże nie oznacza to konieczności zmiany wyroku i orzeczenia o ich wymagalności dopiero od dnia wyrokowania.

Żądanie zasądzenia odsetek od świadczenia głównego, jakim jest zachówek podlega regułom określonym w art. 455 kc, a zatem staje się wymagalne od dnia wezwania dłużnika do zapłaty. Za dzień ten przyjęty został dzień doręczenia odpisu pozwu (k. 31).

Żądana przez powódkę kwota tytułem zachowku faktycznie podlegała wielokrotnym modyfikacjom, jednakże nie była nigdy niższa niż pierwotnie żądana 30 000 zł. Ostatecznie zaś zasądzona w tej sumie się mieściła. Zatem reguły z art. 455 kc pozostają aktualne, bez potrzeby ich modyfikacji.

Niezależnie od podniesionych wyżej uwag i z urzędu należy wskazać, że Sąd I instancji niewłaściwie zasądził kwotę zachowku os wszystkich pozwanych – in solidum. Wobec tego, że działu spadku po M. P. nie było, odpowiedzialność pozwanych za dług spadkowy, jakim niewątpliwie jest należność wynikająca z zachowku, zasadza się na podstawie art. 1034 § 1 kc, a zatem jest ona solidarna. Po dokonanych zaś działach – stosownie do wielkości udziałów (art. 1034 § 2 kc). Jest to niewątpliwie naruszenie prawa materialnego, które brane jest pod rozwagę z urzędu, jednakże nie może zostać skorygowane, gdyż jako zmiana na niekorzyść skarżącej powódki, stałoby to w sprzeczności z dyspozycją art. 384 kpc. Druga strona zaś wniosła co prawda apelację, ale zaskarżyła wyrok jedynie częściowo, w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego odsetek. Nie można więc uznać, by skarżąc jedynie rozstrzygnięcie o żądaniu akcesoryjnym, zaskarżyła też rozstrzygnięcie o żądaniu głównym.

Te wszystkie względy skutkowały oddaleniem obydwu apelacji jako pozbawionych uzasadnionych podstaw na zasadzie art. 385 kpc.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia art. 100 kpc (zasada ich stosunkowego zniesienia) w zw. z art. 391 § 1 kpc.